

26.3x36.14	1/4	עמוד 14	יחד נאמן - יחד השבוע	15/01/2021	75870154-7
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260					

גרעין של כניעה | "בתקופת טראמפ האיראנים ידעו שאין עם מי לדבר.

הדמוקרטים נתפסים באיראן כחלשים, וביידן - כמו 'העתק הדבק' של אובמה"

המינאי מחכה לביידן

האיום הממשי מעבר לדלת. "הסכם הגרעין" המסוכן חוזר לשולחן. בעוד הפוליטיקאים בישראל מתכתשים זה עם זה כל הדרך לקלפי, **האיראנים משפרים עמדות מול הממשל האמריקני הנכנס, שכבר כעת נראה כמו העתק נאמן למקור של ממשל אובמה, ושנחוש למחוק את "מורשת טראמפ", בפרט מול האיראנים • שלושת האישים המרכזיים שעיצבו את הסכם הגרעין של אובמה, תופסים תפקידי מפתח בממשלו של ביידן, ואין איתות ברור מזה • מייקל אורן, לשעבר שגריר ישראל בושינגטון. ד"ר ערן לרמן, סגן נשיא מכון ירושלים לאסטרטגיה וביטחון. והמומחים לאיראן, מאיר ג'בדנפר ואודי אבנטל מהבינתחומי הרצליה, מנתחים ל"יתד השבוע" את העידן שבפתח וכיצד על ישראל לנהוג • ואנחנו בשם השם נזכיר**

גרעין של כניעה

'הסכם הגרעין' חוזר לשולחן. האיראנים משפרים עמדות מול הממשל האמריקני הנכנס. מה יכולה ישראל לעשות? | ט. כץ

ט. כץ

צילומים: רויטרס, ap

השטיח בטרון מחכה. למעלה: נשיא איראן רוחאני וראש ממשלת עירק אל-קדחמי בטהראן. למטה: נשיא ארה"ב הנבחר ג'ז ביידן.

23.88x28.16	2/4	עמוד 15	יחד נאמן - יחד השבוע	15/01/2021	75870155-8
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260					

כבר יותר משנתיים, שנתיים! אנחנו בספור הדוחה הזה של "אני בני גנץ, רב אלוף במילי רמטכ"ל... וכל המי-ליטריזם הזה. לצד הרהב של נתינו עם "הוצאתי והצלתי וניצחתי את הקורונה, וחסיתי את העם הזה ובלעדיי הייתה קטסטרופה". וכי מובן, מחול הגידופים של ניסוקרון וכחול לבן על מוטציותיה, ההבלים המבולבלים של גנץ עם "לפיד שונא אנשים, אבל לא בקטע הרע", וסער ושלח וזליכה ודני יתום וחולדאי, שבטוחים שכל העם חייב להרע לכבודם בקריאות אאוריקה, מול ריצת האמוק שלהם לקלפי. וכמובן, ליברמן עם ההסתה הפרימיטיבית שלו.

סימולטנית סוכב לו מלאך המוות עם חרב הקורונה רח"ל, והם, הפוליטיקאים, לא מפסיקים להכין קובכות מבוץ וליירט את המתחרים. והכי גרוע, גם עכשיו, הם מתעקשים לשכשך במי האפסיים הפוליטיים, מול להט החרב האיראנית המתהפכת מעל ראשה של מדינת ישראל. ואם לא הבנתם, אז הנה האיום הממשי שכבר דופק בדלת; הסכם הגרעין המסוכן עושה דה זיוו, והפוליטיקאים, כמו נירון קיסר שפרט על הלירה מול רומא הנשרפת, ממשיכים לרוץ בלופים לקלפי, ולנגן את הגידופים ההדדיים. ושחממיניא יחגוג.

אובמה מציף מהחלון

"כל חזרה של ארצות הברית להסכם הגרעין, אפילו להסכם משופר, היא הרת אסון", אומר ל"יחד השבוע" מייקל אורן, לשעבר שגריר יש-ראל בוושינגטון. ממשל ביידן עושה טרוו לממשלו של אובמה. הדאגה בישראל היא בגלל המינויים של ביידן שמאותתים על האג'נדה של הממשל החדש. נכון, השדרה המרכזית של ממשל ביידן לא משתייכת לשמאל הפרוגרסיבי, אלא לזרם המרכזי, ומספר קולות בוטים וקול-ניים לא נמצאים בה. בכל זאת, הנטייה ברורה. "שלושת האישים המרכזיים שעיצבו את הסכם הגרעין

של אובמה, תופסים תפקידי מפתח בממשלו של ביידן", אומר מייקל אורן. "שניים מהם שגם ניהלו משא ומתן עם איראן מאחורי גבה של מדינת ישראל, הם גייק סליבן היועץ לביטחון לאומי, אז סגן מזכיר המדינה, וויליאם ברנס שמונה השבוע לראש סוכנות הביון המרכזית (CIA). מינוי נוסף שמעורר אי נחת בירושלים בקשר להסכם הגרעין, הוא של המשנה ליועץ לביטחון לאומי, ג'ונתן פייר, בעבר ראש המטה ומנהל תכנון המדיניות של המזכיר לשעבר ג'ון קארי".

ברנס, אולי הדיפלומט המוערך ביותר בשי-רות החוץ של ארצות הברית, עמד ב-2013 בראש הצוות האמריקני למגעים חשאיים עם איראן, שהתנהלו בעומאן. היה זה הערוץ בו הונחה התשתית למשא ומתן גלוי בין איראן ובין המעצמות, שהביא להסכם הגרעין שנחתם ביולי 2015. שוב, ישראל מודרה בכוונה תחילה מהמגעים הללו (ארה"ב חששה שאם נתינו וברק יגלו את המתרחש, הם ינסו לטרפד את המהלך באמצעות תקיפה באיראן).

במסגרת המינויים של הממשל החדש, נשלח ג'ון קארי, הפרויקטור של הסכם הגרעין, לדאוג לכדור הארץ, בתוקף תפקידו כמוביל המאבק בהתחממות הגלובלית, אבל אין להניח שהוא יתעסק רק באנרגיות מתחדשות ובאפקט החממה, ומוקדם לקבוע שלא יהיה לו סיי גם בעניין הסכם הגרעין. "נראה שקארי לא יהיה מעורב בנושאים אסטרטגיים, כמו משא ומתן עם איראן", אומר ל"יחד נאמן" ד"ר ערן לרמן, סגן נשיא מכון ירושלים לאסטרטגיה וביטחון, ומרצה במרכז האקדמי שלם. "יתכן שהמינוי הזה יקנה לקארי מעמד של שר בקבינט".

השגריר דיוויד פרידמן אמר השבוע בוועדת חוץ וביטחון, כי שר החוץ לשעבר קארי, והיועצת לביטחון לאומי לשעבר, סוזן רייס, שהיו מעוררים בים עמוקות בהסכם הגרעין, עלולים להשפיע על מדיניות ביידן בסוגיה. לכאורה לשניהם לא אמורה להיות נגיעה לנושא האיראני, אבל פרידמן העלה חשש שהם עלולים להתערב בנושא בכל מקרה.

ואם לא די באישים המרכזיים שמונעים באמ" ביציה של החזרת עטרת ההסכם ליושנה. הרי שכל העת מופעל גם לחץ מלמטה. "רק לפני כשבועיים חתמו 150 חברים דמוקרטים מבית הנבחרים על מכתב לג'ו ביידן, בו הם קוראים לחזור להסכם הגרעין", אומר אורן.

חוזרים באמוק להסכם

והנימוק? "לא אידיאולוגיה מניעה את הדמוקרטים", מסביר אורן. "הסכם הגרעין היה ההישג היחיד של אובמה בתחום מדיניות החוץ. אובמה ואנשיו טענו בעיוורון שההסכם חוסם את כל הנתונים של איראן לפצצה. טיעון שקרי לחלוטין. הם לא משלימים עם הפרישה ממנו, וחותרים למצב אותו כהישג היסטורי מונומנטלי. מדובר בדרישה אמרציונלית, בלי רציונל מאחוריה".

ד"ר ערן לרמן מסכים. לדבריו, התמיכה בהסכם מונעת גם מצורך פוליטי לקעקע את כל מה שטראמפ השאיר אחריו. לא מדובר במניע העיקרי, אבל הוא בפירוש נמצא שם. השאיפה המרכזית של הממשל החדש, היא כמו שאמר גייק סליבן, היועץ החדש לביטחון לאומי: "לשים את איראן בקופסה", כלומר, לסיים את הסיפור של הסכם הגרעין עם איראן, ולדהור הלאה, לבעיות הבערות שמטרידות את ארצות הברית, כמו השסעים בחברה האמריקנית, הכלכלה ומערכת הבריאות שניזוקו חמורות בקורונה, סוגיית סין ועוד.

ויש סיבות נוספות שדוחקות בארצות הברית לבלום את תוכנית הגרעין האיראנית. החשש המרכזי בארה"ב, במדינות אירופה ובשאר מדינות העולם, הוא מתגובת שרשרת שתגרום לתפוצה גרעינית רחבה. אם איראן תגיע לפצצה, יפרץ סכר האמנה לאי הפצת נשק גרעיני, ויתפתח מירוץ חימוש גרעיני מוטרף. עד עכשיו, רק מדינה אחת שחתמה על האמנה הפרה אותה, זו צפון קוריאנה, אבל אם איראן תצטייד בנשק גרעיני, מדינות רבות יצפצפו על האמנה הזו והעולם יידרדר למציאות של חמש-עשרה ואפילו עשרים מעצמות גרעין ברמת סיכון גבוהה. איראן גרעינית, מסביר ד"ר לרמן, פירושה

”
מייקל אורן: "לא אידיאולוגיה מניעה את הדמוקרטים. אובמה ואנשיו טענו בעיוורון שההסכם חוסם את כל הנתונים של איראן לפצצה. טיעון שקרי לחלוטין. הם לא משלימים עם הפרישה ממנו, וחותרים למצב אותו כהישג היסטורי מונומנטלי"

הפגנת כח בדרך למו"מ. מימין לשמאל: טיל גאדר אירני משוגר במהלך תרגול ימי של איראן; חיילי משמר המהפכה מזמרים סיסמאות במצעד צבאי; חיל הים האירני מסוק בתרגיל

23.78x29.35	3/4	עמוד 16	יחד נאמן - יחד השבוע	15/01/2021	75870158-1
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260					

לדיוק בדבריו של ביידין, "אומר מייקל אורן בחיך מר, "הוא הבטיח שאיראן לא תגיע להסכם, וסייג את הדברים במילים: 'בזמן כהונתי'. ואני שואל, כמה זמן תימשך כהונתו של ביידין? שמונה שנים במקרה הטוב? ומה אחר כך? מה יהיה בעוד עשר שנים? בעוד חמש עשרה שנים?". האם ביידין אומר "אחרי המבול" ושאיראן תפרוץ לפצצה? הסעיף השני עליו התחייב ביידין לעמוד בגירוש ההסכם החדש, הוא חיזוק סעיפים שונים ואישרור הפיקוח. "ספק רב אם ביידין ילך עד הסוף עם הדרישות הללו", אומר אבנטל, "אם האיראנים יתעקשו, לא בטוח שביידין יכופף ידדים, יתכן בהחלט שהוא יסוג ויותר".

כאן חשוב לציין פרט מטריד; ויליאם ברנס, מאדריכלי ההסכם הגרעיני, ידוע בחולשתו העיקרית: הוא לחץ ונוטה לוותר בקלות על עמדותיו. האיראנים, עקשנים ידועים וכאלה הידועים במיומנות ניהול משא ומתן, יזהו מיד את העומד מולם ויתנהלו בהתאם.

הרכבת יצאה מהתחנה

לצד זה, כשמדברים על חזרה להסכם, חשוב לדעת שקו בסיס ההסכם עליו חתמו מצד אחד חמש המדינות החברות במועצת הביטחון של האו"ם, פלוס גרמניה, ומצד שני, איראן, כבר לא רלוונטי. למעשה, כמו שאמר ראש סבא"א, המשבצת ההיא כבר לא קיימת, איך לא קיים? המציאות השתנתה ואין דרך לגלגל אחורה את הידע שצברה איראן בתחום הצנטריפוגות המתקדמות במהלך ההפרות של ההסכם הגרעיני. אבנטל מסביר מדוע. קודם כל, איראן צברה ידע רב שצורב במוחם של המדענים. אז אפשר לסכל מדענים וראשי תוכנית גרעיני, אפשר גם להשתמש בפצצת ה-MOP, פצצה חכמה מכסחת בונקרים ולהשמיד אתרי גרעיני באיראן. אבל אין אופציה למחוק ידע ולשחזר את הבורות. לדברי אבנטל, בכל מקרה לתקיפת אתרי גרעיני יהיו מחירי רים כבדים, ולישראל אין אינטרס להגיע לצומת הבעייתית הזו.

לגבי הצנטריפוגות המתקדמות בנתנו, אחרי הפיצוץ שאירע ביולי האחרון, (שנחשב למכה הקשה ביותר שספגה תוכנית הגרעיני האיראנית), איראן העבירה את הצנטריפוגות לעומק האדמה, והיא מפעילה, יותר צנטריפוגות מהמספר שהותר לה בהסכם הגרעיני. וכאילו לא די בכך, הרי שאיראן צברה יותר חומר. מה עושים עכשיו?

לזנוח את תופי המלחמה

מה על ישראל לעשות? כולם זוכרים את הנאום של נתניהו בקונגרס, מעל ראשו של אוב"מ. "נכחתי בנאום ההוא", נזכר אבנטל, "התחושה הייתה מדהימה, אבל התוצאות? פחות".

"האיראנים לא מוכנים לנהל משא ומתן על הסכם שכבר הושג", אומר ל"יחד השבוע" אל"מ במיל' אודי אבנטל, עמית מחקר בכיר במכון למדיניות ואסטרטגיה במרכז הבינתחומי בהרצליה. כך אמר בעזות פנים הנשיא רוחאני: "צריך רק לקחת נייר ולחתום". שר החוץ, מוחמד זריף חיזק את דב"ריו: "לעולם לא ננהל משא ומתן חדש על ההסכם". את הרציונל האיראני מסביר החוקר מאיר ג'בדנפר: "על פי השקפתה של איראן, איראן היא הנפגעת והיא הצודקת. היא התנהלה על פי ההסכם הגרעיני, וארצות הברית היא זו שהפרה אותו. אם כך, ארצות הברית חייבת לחזור להסכם, מה רוצים מאיראן?"

'כמו גבינה שוויצרית'

הנוסטלגיה שבהכרזות על "חזרה להסכם הגרעיני" לא מסתירה את הבעייתיות החמורה שהייתה בהסכם ההוא (ואנחנו לא מזכירים אפילו את היעדר ההתייחסות השערורייתי של אובמה למיום הטילאי האיראני). אבנטל מסביר שההסכם היה בעייתי בשלושה מימדים. הראשון הוא הסעיפים שכללו דד-ליין קרוב מדי. נכון לעכשיו, בתוך שבע שנים ההסכם ידעך, ואיראן תהיה חופשיה להציב, בלגיטימציה בינלאומית, צנטריפוגות במספר ובאיכות גבוהים הרבה יותר, ולצמצם את זמן הפריצה לנשק גרעיני.

הלקונה השנייה בהסכם היא האפשרות של איראן לבצע מחקר ופיתוח של צנטריפוגות מתקדמות. הבעיה השלישית היא, שבהסכם ההוא, לא ניתנה לסבא"א הסמכות לפקח על תוכנית הנשק הגרעיני. הכוונה היא לא לתוכנית הטילים, צרה בפני עצמה שמטרידה גם את מקרון והצרפתים (כמובן, רק טילים בטווח של מעל 2,000 ק"מ, כי מדינות אחרות ממש לא מעוניינות אותם), אלא למרכיבים קריטיים בתוכנית הנשק הגרעיני. כך למשל זיווד של רש"ק הטילים (התאמת מתקן הנפץ להפעלה כפצצה גרעינית, לצורך כך יש להתאים את המתקן לזיווד (מלשון מזוודה, אריזה) בראש הנפץ של הטיל, מבחינות שונות, מימדים, משקלים ותנאי הטיסה של הטיל) וישנם מרכיבים נוספים.

פח'ריוזאדה שיורט לאחרונה על ידי מדינה כל שהיא, אולי מונקו, האיץ את תוכנית הגרעיני האיראנית גם בתחום הזה, ולפקחי סבא"א שמוד"רו ממנו, אין שמץ מושג על הנעשה בו.

זו הסיבה שלאורך מערכת הבחירות, הצהיר ביידין שהוא ינהל משא ומתן עם האיראנים, ויקשיח עמדות בשני סעיפים מרכזיים. הראשון הוא הארכת תוקף המגבלות, והנה הגענו לנקודה המטרידה. ביידין התחייב שהוא לא יאפשר לאיראן להגיע לנשק גרעיני, והבטיח לשפר את ההסכם גם בסעיף של תאריך התפוגה. "שימו לב

תורכיה גרעינית, וכאן לא מסתיים הסיפור. אר"ן דואן שמצויד בנשק אטומי, גורם לחלחלה ביוון ששייכת לאירופה, והיא תדרוש נשק גם לע"צמה. ומכיוון נוסף, מדינות במזרח התיכון, כמו סעודיה, מצרים, המפרציות ועוד, לא תשלמנה עם מציאות בה האויבות איראן וטורקיה מחזיקות בנשק שובר שוויון. ללא ספק, תרחיש אימים.

ועוד משהו, בארצות הברית יודעים היטב שאיראן גרעינית היא מצב אתו ישראל לא תשלים. "ישראל לא תאפשר הבניית מציאות לפיה ילדינו ונכדינו יחיו בצל של איראן גרעינית", אומר ד"ר לרמן. "האמריקנים יודעים שאם ישראל תידחק לפינה, היא תאלץ להגיב. וזו סיבה נוספת שמדרי"בנת את האמריקנים לרוץ להסכם גרעיני".

למען הסר ספק, גם ישראל לא מעוניינת להיכנס לפינה הזו, של הפצצת אתרי הנשק הגרעיני. ולא רק בגלל הסיכון העצום שבפעולה הזו, איראן היא לא סוריה או עיראק, אלא גם בגלל התועלת והיום שאחרי. נניח שישראל מפציצה ומוחקת את אתרי הגרעיני, הידע קיים והוא ניתן לשחזור. מה יהיה אז? ישראל תפציץ שוב? ולא דיברנו על המחיר בחיי אדם, המחיר הכלכלי וההידרדרות הצפויה של האזור למלחמת הכל בכל.

מי ימצמץ ראשון

באיראן קוראים את המפה, "בתקופת טרא"מפ, ידעו האיראנים היטב שאין עם מי לדבר", אומר ל"יחד השבוע" מאיר ג'בדנפר, מומחה לפוליטיקה העכשווית של איראן, חוקר בכיר במכון למדיניות ואסטרטגיה במרכז הבינתחומי הרצליה. "הם גם ידעו שהרפובליקנים הם אגוז קשה. הלך טראמפ ונכנס ביידין שנתפס באיראן כמו קופי פייסט של אובמה. לצד זה, הדמוקרטיים נתפסים באיראן כחלשים, לחיצים וכאלה שמעוניינים בהסכם. לכן העלו האיראנים את רמת ההעשרה של האורניום ל-20 אחוז. כדי שנקודת הפתיחה שלהם למשא ומתן תהיה טובה יותר, וכדי שיהיו להם מנופי לחץ".

מייקל אורן מסכים. לדבריו, האיראנים יודעים שהדמוקרטים להוטים לחזור להסכם. כלל אצבע בסיסי במשא ומתן, הוא לא להיראות להוט, להפך, למצב את עצמך בפוזיציה המחוזר. אבל הכל יודעים שביידין והגברדיה חותרים להסכם גרעיני, ואם כך, אומרים באיראן, ניתן להם להזיע. אחת מנקודות המחלוקת העיקריות בין ממשל ביידין הנכנס ובין המשטר באיראן, הוא מה יקרה קודם, כלומר, מי ימצמץ ראשון. האם לפני הכל ביידין יסיר את הסנקציות שהוטלו מחדש עם פרישתו של טראמפ מהסכם הגרעיני במאי 2018, או שאיראן תהיה הראשונה ותבוא לשולחן המשא ומתן, לפני הסרת הסנקציות.

שימי מדיניות דרמטי. מימין: נשיא ארה"ב הנבחר ג'ו בידן בדלאוור, ארה"ב. משמאל: אירנים משתתפים בלווייתו של קאסם סלימאני, ראש כוח קודס המובחר

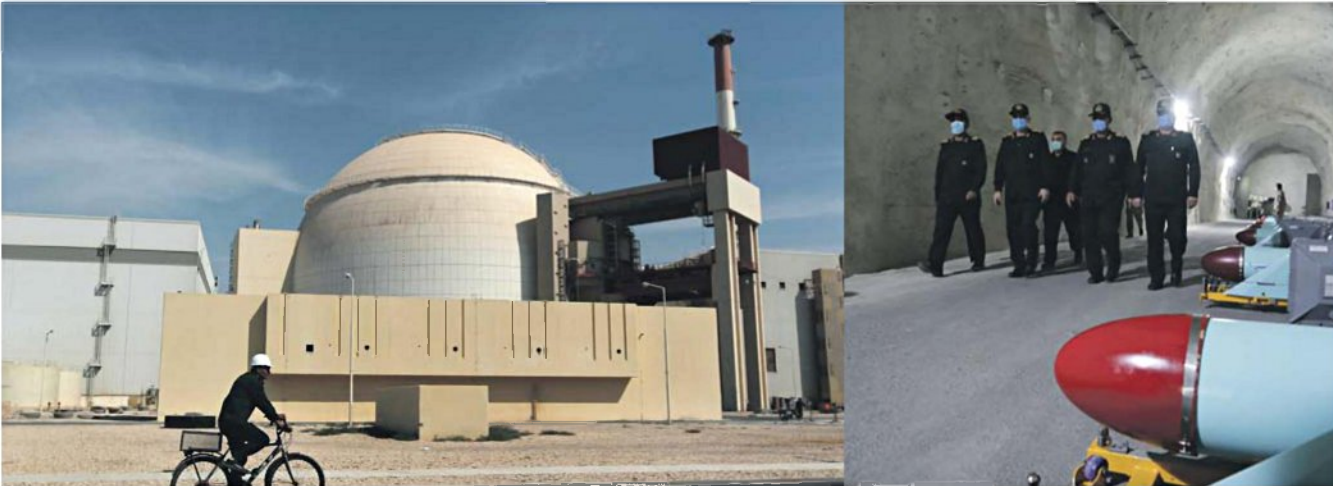

מאיר ג'בדנפר:
"על פי השקפתה של איראן, איראן היא הנפגעת והיא הצודקת. היא התנהלה על פי ההסכם הגרעיני, וארצות הברית היא זו שהפרה אותו. אם כך, ארצות הברית חייבת לחזור להסכם, מה רוצים מאיראן?"

23.91x29.48	4/4	עמוד 17	י ת ד ה ש ב ו ע	י ת ד נ א מ ן -	15/01/2021	75870156-9
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260						

אודי אבנטל:
גישה
אגרסיבית מול
הממשל, תרחיק
את ישראל
ממוקדי קבלת
ההחלטות. אני
חושש שנתניהו,
בגלל סיבות
פוליטיות,
יתנהל בכוחנות
מול הממשל,
כדי לצבור
דיבידנדים
פוליטיים, ולא
תהיה שגיאה
חמורה יותר"

חותרים בעקשנות. מימין:
 חוסיין סלאמי מבקר באתר
 טילים תת קרקעי של
 משמרות המהפכה האיראניים
 במיקום לא ידוע במפרץ.
 משמאל: הכור של תחנת
 הכוח הגרעינית בושהר

מדובר בנסיגה מעקרונות המהפכה האיסלאמית. יותר מזה, אם תיבנה משוואה שבצידה האחד תידרש איראן לוותר על יוזמות איזוריות שלה, היא תדרוש בתמורה להגביל את פעילות ישראל בסוריה ובלבנון. ויהיו לה גם דרישות מארצות הברית, כמו הגבלת הפעילות האמריקנית במפרץ ובמקומות נוספים. משא ומתן כזה יהיה מסובך ופתלתל, הוא יתמשך על פני זמן רב, ובמהלכו תמשיך איראן להתמקצע בתוכנית הגרעין, היש גים שיקנו לה עוד ועוד מנופי לחץ במשא ומתן.

רגע, אם ישראל תגיע בלהיטות ישראלית אופיינית של עוד ועוד וגם וגם, יתכן מאד שארה"ב תעדיף לקדם סוגיות אחרות, על פני סוגיית הגרעין. ויש לזכור, עם כל החשש מהפרוקסי ומהטרור, הרי שההסוגיה האקוטית ביותר היא הגרעין האיראני.

בכלל, נניח שישראל תצליח להכניס להסכם הגרעין גם את התמיכה האיראנית בחיזבאללה. מה יהיה אם יהיו הפרות מצד הארגון השיעי הפונדמנטליסטי? האם בגלל סעיף כזה, תטרפד ישראל את כל הסכם הגרעין? ברור שלא.

נראה שביידן נחוש להפריד את סוגיית הגרעין מהסוגיות האחרות, כך אמר ממש לאחרונה: "יש הרבה דיבורים על טילים לטווח רחוק וכל מיני דברים אחרים שפוגעים ביציבות האזור, אך הדרך הטובה ביותר לטפל בכך הוא בתוואי הנושא הגרעיני", כלומר, חידוש ההסכם הקודם במלואו. הגישה הריאלית והמפוכחת מחייבת להתמקד במזעור נזקים. על ישראל להמליץ לממשל החדש לא לחזור לעיסקה הישנה והגרועה שנחתמה בין איראן למעצמות (ממנו פרש טראמפ), אלא להשיג הסכם חדש. כזה שיכלול גם הגבלות על פיתוח וייצור של טילים נושאי ראשי קרב גרעיניים ליעדים בטווחים שונים.

נוסף לכך, ההסכם החדש חייב לכלול שלושה אלמנטים קריטיים: הארכה של sunset provisions (סעיפי שקיעת השמש, כלומר, פקיעת ההסכם) לפחות לשלושים שנה. אבל בשום אופן לא בגישה של טייס אוטומטי, אלא גם בכפוף לבחינה מדוקדקת של סעיפי ההסכם, מדי חמש שנים. לצד זה, הקפאה של מו"פ של צנטרופוגות חדשות, וכמובן, העמקת הפיקוח של סבא"א. איראן נאנקת תחת הסנקציות, הקורונה עושה בה שמות. למרות הכל, אלה שצפו שהסנקציות יכניעו את איראן, מתבדים, בעיקר משום שהמ-שטר חזק ומנגנוני הביטחון מחזיקים את השטח בלפיתת צבת.

במהלך התקופה, גיבש המשטר "כלכלת התנגדות" וכלים שמאפשרים למדינה להפחית את עוצמת המכות. "כמה זמן המשטר יחזיק מעמד?" מהרהר ג'בנדפר, "בינתיים לא צופים לו תאריך תפוגה". אין להניח שהמציאות הקשה תגרום למשטר להתגמש בעניין הסכם הגרעין.

יש לזכור שמנהיג הרוח בסנט, הסנטור הדמוקרטי צ'אק שומר, הוא יהודי חם, שלאחר התלבטויות, התנגד להסכם הגרעין (בעקבות הנאום שהוא של נתניהו).

יחד עם זה, אין ספק שמעמדו של נתניהו בממשל החדש, לא דומה לזה שהיה בממשל טראמפ. מייקל אורן מספר שנתניהו לא נהנה מעמדת מיקוח בווישינגטון. אנחנו שואלים אם כועסים עליו בווישינגטון. "כועסים?" אומר אורן, "כועסים זה אנדרסטייטמנט".

תפסת מרובה, לא תפסת?

האם נכון יהיה לכרוך בהסכם הגרעין סוגיות נוספות? בנקודה הזו ניטשת מחלוקת בין המומחים. יש כאלה שאינם בגישה האם כבר אז כבר; אם כבר פותחים את הסכם הגרעין, חובה לשלב בו את התמיכה האיראנית בטרור, ואת בלימת מהלכי איראן באזור, כמו פעילות הפרוקסי של איראן, חיזבאללה בלבנון, החותיים בתימן, המיליציות השיעיות בעיראק ועוד. וכמובן, סיכול פרויקט הטילים המדויקים של איראן.

בנקודה הזו אין הלימה בין האינטרסים של ישראל ובין האינטרסים של סעודיה והמפרציות. בעוד שישראל רואה בהתבססות האיראנית בסוריה, ובפרוקסי של איראן בלבנון, (חיזבאללה) נושא מרכזי. הרי שסעודיה ואיחוד האמירויות רואות בהתבססות האיראנית בעיראק, ובסיוע לחותיים בתימן, נושא שעומד בראש סדר העדיפויות שלהן. שר החוץ ג'י אשכנזי, אמר בפגישה עם חברי ועדת חוץ וביטחון כי על ישראל לשכנע את ממשל ביידן ליצור זיקה בין סוגיית הגרעין ובין תוכנית הטילים של איראן ותמיכתה בטרור. גם שליחו של הנשיא טראמפ, אליוט אברמס, טען כי אחד החסרונות המרכזיים של הסכם הגרעין היה התמקדותו בגורם אחד בלבד — המדיניות המסור-כנת של איראן — וכי הכללת שאר מרכיבי האיום במשא ומתן עמה תוביל ל"עסקה טובה יותר".

סעודיה ומדינות המפרץ מעוניינות לכרוך בהסכם סוגיות נוספות, ובעיקר הן מתייחסות לתוקפנות האיראנית באזור. כך הצהיר שגריר בחריין בווישינגטון, עבדאללה אל חליפיה: "אנו אומרים לנציגי הממשל החדש: ישבו אתנו והקשיבו לנו. אנחנו רוצים להגיע לעמדה אחידה - לא רק בנושא בנוגע להסכם הגרעין, אלא גם בנוגע לתוקפנות איראן באזור".

"לדעתי ולדעת מומחים נוספים, תהיה זו שגיאה", אומר אבנטל. "כריכת כל הסוגיות האזוריות עם הסכם הגרעין, תהיה תפסת מרובה לא תפסת. על ישראל להתמקד בסוגיה המסוכנת וההרסנית מכולן, הגרעין". ברמה המעשית, מוסיף אבנטל, איראן תתנגד בתוקף לויתור על האינטרסים הלאומיים החיוניים בעיניה, כמו תמיכה בבנות בריתה באזור. ובעיקר, לגבי איראן,

נכון, חברי הקונגרס קידמו את נתניהו בסנטידינג אוביישן והפכו אותו למלך הקונגרס. בפועל, מאז הידרדרו היחסים בין ממשל אובמה ובין נתניהו וממשלתו לעברי פי פחת.

מה השיג הנאום ההוא? הוא הביא לכך שלא היה רוב בסנט להסכם הגרעין (שני שלישים, 67 סנטורים), כך שההסכם שנחתם לא היה מחייב וני-חשב למנהלי, ולכן טראמפ יכול היה לבטל אותו. נכון לעכשיו, אין שום אופציה לביטול הסכם הגרעין, ממשלו של ביידן דוהר להסכם עם כל המנועים קדימה. הקונצנזוס בין המומחים הוא שעל ישראל לנקוט בגישה דיפלומטית ולא לעומ-תית. טונים צורמים וקמפיין אנטי פומבי בתחילת כהונתו של ממשל חדש, עלול לחבל ביחסים ולפגוע פגיעה חמורה באמון ההדדי. אקט כמו נאום נתניהו בקונגרס, מעל ראשו של אובמה, לא יהיה נכון בעת הזו.

המעניין הוא שלגישה הזו שותפים הן מימין והן משמאל. כך למשל השגריר דיוויד פרידמן שאמר בדין סגור בוועדת חוץ וביטחון, כי הוא ממליץ לישראל לא להיכנס לעימות מידי עם ממשל ביידן בנושא איראן.

"גישה אגרסיבית מול הממשל, תרחיק את ישראל ממוקדי קבלת ההחלטות", מזהיר אבנטל. "אני חושש שנתניהו, בגלל סיבות פוליטיות, יתנהל בכוחנות מול הממשל, כדי לצבור דיבידנדים פוליטיים, ולא תהיה שגיאה חמורה יותר. על ישראל לנהל דיאלוג שקט וקונסטרוקטיבי, וכך למקסם הישגים גם לטובתה. יש אופציות יצירתיות", הוא אומר. "כמו חזרה זמנית להסכם הגרעין, רק לכמה שנים ובכך לדחות את הבעיה ולהרוויח זמן".

כך גם מציע מייקל אורן: "ישראל חייבת לנסות להיכנס לדיאלוג כן ואמין עם הממשל החדש, במאבק לשכנע את קובעי המדיניות שם על הדרישות המרכזיות שלנו".

אחד הרעיונות שעולים הוא להציע לווישינגטון להתקדם בצעדי ביניים, כך שבידי הממשל יישארו קלפי לחץ להמשך. הצעה נוספת היא להתנות את הסרת הסנקציות בהתחייבות איראנית להסכמות לשיפור ההסכם. המומחים מזוהרים שאם ישראל תתנהל בקולניות ובסרבנות מול עמדת הממשל, הוא ימהר לממש את התהליך ויקבע עובדות בשטח.

אם ישראל תתנהל בחכמה, הממשל יאזין ויש לו סיבות טובות. ישראל היא נכס, שותפה, ובעלת ברית אסטרטגית של ארצות הברית. שתי המדינות חולקות ערכים משותפים, והן מקיימות מערכות יחסים עתירות שנים, ואין סוף ערוצי קשר.

"על ישראל לפעול בשקט, בלי חוצרות", מסכים ד"ר לרמן. "ארה"ב לא יכולה להתעלם מבעלות בריתה, ואם ישראל תשכיל לפעול באופן מושכל ומתואם עם סעודיה והמפרציות, שגם הן בעלות ברית של אמריקה, יקשה מאד על הממשל להתעלם מכך. מדובר יהיה במ-נופי לחץ משמעותיים. במיוחד בתקופה של שיקום כלכלי אחרי הקורונה".

יחד עם זה, ישראל ובעלות בריתה במפרץ, לא רואות את הסוגיה עין בעין. מעמדן של מדינות המפרץ שהיה איתן בממשלו של טראמפ, נחלש בממשלו של ביידן (גם בגלל מצב זכויות האדם בעיקר בסעודיה).

לצד זה, ישראל נהנית מאהדה משני צידי המתרס הפוליטי, הן הרפובליקנים והן הדמוקרטים. עליה לפעול בתבונה בכלים העומדים לרשותה בקונגרס, מתוך זהירות מתבקשת, אחרי קשריה החמים עם הממשל הקודם.